

**ზმნის კატეგორიათა სწავლების ზოგიერთი
საკითხისათვის**

მოკლე შინაარსი

არაქათულსკოლადამათავრებულ სტუდენტებთან, უცხოელ მსმენელებთან ხანგრძლივი მუშაობის შედეგად ქართული ენის გრამატიკის სწავლების არაერთი საინტერესო მეთოდი გამოიკვეთა. სტუდენტები, რომელთაც კაერთული ენა მშობლიური არ არის, განსაკუთრებულ სირთულეს ზმნის სწავლებისას აწყდებიან. სტატიაში ნაჩვენებია ზმნის ერთ-ერთი კატეგორიის, დროის (ახლანდელი დრო) სწავლების გზა, მეთოდი, რომელიც შესაძლებელს ხდის, რომ არაქართულსკოლადამათავრებული სტუდენტი შედარებით მარტივად დაეუფლოს ზმნის ახლანდელი დროის ფორმების წარმოებას. გამოკვეთილია, ის პირობები, რომელიც წინ უნდა უძღვოდეს დროის სწავლებას. პირის ნიშნებზე (როგორც ობიექტური, ისე სუბიექტური პირის ნიშნები) განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილებისა და მათი დახეპირების შემდგომ, მოსწავლე, სტუდენტი ეცნობა თემის ნიშნებს. მიზანშეწონილადაა მიმჩნეული სხვადასხვა თემისნიშნის ზმნების წარმოდგენა და მათი დახეპირება ლექსიკური მარაგის გასამდიდრებლად.

ზმნის სწავლება გაყოფილია ორ მთავარ ეტაპად:

სწავლებას იწყება ზმნის შემადგენელ ნაწილებად დაშლის მეთოდით. ეს არის სწავლების I ეტაპი, როდესაც საფუძველი ეყრება (ამ შემთხვევაში მაქსიმალური რაოდენობით ჩამოვთვლით, და ჩამოვწერთ ზმნებს) მოსწავლის ლექსიკურ მარაგს და გარკვეულ წარმოდგენას უქმნის მას ქართულ ზმნის ბუნების შესახებ; ეცნობა ზმნის კატეგორიებს, მათ აღმნიშვნელ აფიქსებს.

II ეტაპზე გადასასვლელად, გარკვეულწილად, წინასწარ ემზადებიან. II ეტაპზე სწავლისას მათ იციან, რომ ქართულ ზმნას გააჩნია გამონაკლისები, რომელიც უნდა დაიმახსოვრონ ეტაპობრივად. ქართული ენის გრამატიკის სწავლებას სჭირდება ხანგრძლივი დრო.

Natela Natsvlishvili-Beridze

SOME QUESTIONS ABOUT TEACHING VERB CATEGORIES

Abstract

Some new and interesting methods in teaching grammar of the Georgian language have been revealed during working with foreign students and the students who finished non Georgian schools. The students for whom Georgian is not a native language come across some difficulties in learning the verb.

The article deals with the way, method of teaching one of the categories of the verb. It is a method how to teach one of the categories of the verb (the present tense). This method gives an opportunity to the students who finished non Georgian schools to form the present tense of the verb more easily. The article highlights the conditions which should precede teaching the present tense. After learning set markers by heart (as objective as well as subjective), students get introduced to thematic suffixes. It is recommended to present verbs with different thematic suffixes and learn them by heart in order to enrich lexical stock.

Teaching verbs are divided into two stages:

Teaching starts with the method which implies decomposing verbs into component parts. It is the first stage of teaching when the vocabulary stock increases and students become aware of feature of the Georgian verb. They are introduced to verb categories and their forming affixes.

Students get ready for the II stage. On this stage students know that there are exceptions in Georgian verbs which they should remember step by step.

It should be mentioned that teaching grammar of the Georgian language requires a long time.

საკვანძო სიტყვები: ზმნა, ახლანდელი დრო, პირის ნიშნები, თემის ნიშნები, მეთოდი.

Key words: verb, the present tense, set markers, thematic suffixes, method.

ა) ახლანდელი დრო

შესავალი. აკაკი შანიძის მიხედვით „მორფოლოგიური თვალსაზრისით ზმნა არის მეტად რთული შინაარსის მქონე სიტყვა,... მოქმედების აღმნიშვნელი, რომელსაც ერთდროულად რამდენიმე მორფოლოგიური კატეგორია მოეპოვება: პირველ ყოვლისა პირი, რიცხვი, დრო და კილო“ (შანიძე, 1973: 163).

მუშაობის, ფიქრის, სხვადასხვა მეთოდის გამოყენების მრავალწლიანმა გამოცდილებამ თავისი შედეგი გამოიღო ქართული ენის გრამატიკის სწავლების და საერთოდ, ქართული ენის სწავლების საქმეში. განსაკუთრებით რთულია ზმნის შესწავლა მათთვის, ვისთვისაც ქართული ენა მშობლიური არ არის. ამიტომ ჩვენ გამოვკვებნეთ გზა, მეთოდი, რომელიც შესაძლებელს ხდის, რომ არაქართულსკოლადაძმავრებუელი სტუდენტი შედარებით მარტივად დაეუფლოს ცოდნას ზმნის შესახებ. უცხოელ მოსწავლეს, და არა მარტო უცხოელს, ძალიან უჭირს სერიების და მწკრივების ფორმათა სწავლა-გაგება. ამიტომაც ჩვენ მიერ შემუშავებული მეთოდი ინტერესმოკლებული არ უნდა იყოს ზმნის სწავლებით დაინტერესებულთათვის.

დროის ფორმათა შესწავლა, მათი დამახსოვრება საფუძველია შემდგომში ზმნის სხვა კატეგორიათა ადვილად შესწავლისა. ასევე ამ მეთოდით ზმნის სწავლება მარტივად წყვეტს ერგატიული კონსტრუქციის სწავლების საკითხს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ზმნის კატეგორიათა სწავლება ორ ეტაპს მოიცავს. პირველ ეტაპზე უმარტივესად ვასწავლით დროის, გარდამავლობის, კილოს, ასპექტის, ფორმებს სისტემური ზმნების მაგალითზე, გამონაკლისების ანუ სისტემის გარეთ დარჩენილ ზმნათა შესწავლა კი შემდგომში ხდება, როდესაც მოსწავლეს შეეძლება გამართული საუბარი, მეტყველება და აზროვნება ქართულად. დგება პრობლემა. ტექსტებში მხოლოდ სისტემურ ზმნებს არ ვხვდებით. ამ შემთხვევაში მის მნიშვნელობას მივუთითებთ და ვურჩევთ ზმნის დამახსოვრებას. სისტემის გარეთ დარჩენილ ზმნათა სწავლება ცალკე საკითხია, საკმაოდ რთული და საპასუხისმგებლო, რაზეც ვცდებით, სამომავლოდ გავამახვილეთ ყურადღება.

მსჯელობა და შედეგები. დროის სწავლებას წინ უძღვის გარკვეული პირობები:

- ა) მოსწავლე უნდა ცნობდეს და ასხვავებდეს ზმნასა და სხვა მეტყველების ნაწილებს. ხშირად მიცემით ან ნათესაობით ბრუნვაში დასმული არსებითი სახელის ბრუნვის ნიშნის -ს ზმნის III პირის ნიშანი ჰგონიათ, ამ პრობლემას გადაჭრის დექსიკური მარაგი;
- ბ) უნდა იცოდეს სუბიექტური და ობიექტური პირების ნიშნები;
- გ) სუბიექტური და ობიექტური პირების ნიშნების ადგილი ზმნის კონსტრუქციაში;
- დ) უნდა ჰქონდეს ზოგადი წარმოდგენა ქართული ზმნის დროის სამი ფორმის შესახებ (პარალელს ვავლებთ მათ მშობლიურ ენასთან).

დროის შესწავლას წინ უძღვის **არის** ზმნის სამივე დროში უღლების ცოდნა:

მხ. რიცხვი
ახლანდელი: I. ვ-არ
II. ხ-არ
III არი-ს
მხ. რიცხვი

მრ. რიცხვი
ვ-არ-თ
ხ-არ-თ
არი-ან
მრ. რიცხვი

მომავალი: I ვ-იქნ-ებ-ი	ვ-ი-ქნ-ებ-ი-თ
II იქნ-ებ-ი	იქნ-ებ-ი-თ
III იქნ-ებ-ა	იქნ-ებ-ი-ან
წარსული: I ვ-ი-ყავ-ი	ვ-ი-ყავ-ი-თ
II ი-ყავ-ი	ი-ყავ-ი-თ
III ი-ყ-ო	ი-ყვ-ნენ

ამ ზმნების სწავლებისას ყურადღება უნდა გავამახვილოთ **პირის ნიშნებზე**. კერძოდ:

I სუბიექტურ პირს აღნიშნავს ვ- პრეფიქსი მხოლოდით რიცხვში; მრავლობით რიცხვში კი ვ - თ (აფიქსები);

II სუბიექტური პირის ნიშნებია: ჰ-, ს-, ხ- მხოლოდით რიცხვში, მრავლობით რიცხვში - ჰ-,ს, ხ — თ (აფიქსები);

III სუბიექტური პირის ნიშნებია: მხოლოდით რიცხვში -ს, -ა, -ო, სუფიქსები; მრავლობით რიცხვში - ენ, -ნენ, -ან, -ნ, -ეს სუფიქსები.

ობიექტური პირიც გამოიხატება ზმნაში:

I ობიექტური პირის ნიშანია მ- პრეფიქსი მხოლოდით რიცხვში; მრავლობითში გვ - პრეფიქსი;

II ობიექტური პირის ნიშანია - მხ. რიცხვში გ- პრეფიქსი; მრავლობითში - გ ----- თ (აფიქსები);

III ირიბი ობიექტური პირის ნიშნებია: მხოლოდით რიცხვში ჰ-, ს-, Ø პრეფიქსები; მრავლობით რიცხვში - ჰ-, ს-, Ø - თ აფიქსები;

პირის ნიშანთა ცოდნის განმტკიცებისათვის საჭიროა ტექსტებში მოვადებინოთ ზმნები და გავარკვიოთ რომელია პირისა. ასევე ჩამოვაყალიბოთ სქემა პირის ნიშნებისათვის:

სუბიექტური პირი (s)

მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი
I ვ- -----	I ვ- ----- თ
II ჰ-,ს-,Ø -----	II ჰ-,ს-,Ø ----- თ
III ----- ს,ა,ო	III ----- -ნ, -ენ, -ნენ, -ან, -ეს

ობიექტურ (0) პირთათვის

მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი
I მ- -----	I გვ- -----
II გ- -----	II გ- ----- თ
III ჰ-, ს- Ø -----	III ჰ-,ს- ----- თ

გვაქვს სიტყვები, რომელიც მიგვანიშნებს დროის ფორმებზე, **ახლანდელ დროზე**: ახლა, დღეს, ამ წუთში, ამ წელს...

მომავალ დროის ფორმებთან ვიყენებთ: ხვალ, ზეგ, მახეგ, მომავალ წელს, მომავალ კვირას, მომავალ თვეში და სხვა.

წარსულ დროზე მიგვანიშნებს: გუშინ, გუშინწინ, შარშან, შარშანწინ, გასულ წელს, გასულ კვირას, გასულ თვეში და ა. შ.

ე) მოსწავლეს უნდა შეეძლოს ქართული სიტყვების აღქმა, დამახსოვრება და სწორად წერა.

დროის კატეგორიის სწავლების მომენტისათვის სტუდენტს, მოსწავლეს, ვავალებთ გრამატიკის სახელმძღვანელოდან ამოწეროს თემის ნიშნები: **-ი, -ენ, -აგ, -ამ, -ემ, -ებ, -ობ, -ოფ, -ევ** (ან მუშაობს პედაგოგთან ერთად). წიგნიდან გვარნახობთ აქტიური მოხმარების ზმნებს თითოეულ თემის ნიშანზე და ვთხოვთ, გამოიყონ პირის ნიშნები, ასევე თემის ნიშნები (თუ არ ახსოვთ, ისინი კითხულობენ ახლად ნასწავლს. ასეთი მეთოდით სწავლება ხელს უწყობს აუდიტორიაშივე მასალის შესწავლას), სახელში ვაძლევთ სამუშაოს. შეძლებისდაგვარად ტექსტებში მოძებნონ ზმნები და გამოიყონ შესწავლილი ელემენტები. ლექციისას ჩასაწერი ზმნების რაოდენობა 90-ოდეა. ამ ზმნებს სტუდენტები გადაიტანენ ლექსიკონებში და დაისწავლიან.

ამ მეთოდით სწავლება ხელს უწყობს არა მხოლოდ გრამატიკული მასალის სწავლას, არამედ ლექსიკური მარაგის გამდიდრებასაც. ოთხმოცდაათ ზმნას ერთდროულად ვერ დაიხეპირებენ, ამიტომ ყოველი მომავალი შეხვედრისთვის მიეცემათ 10-10 ზმნა სახეპიროდ. სემინარზე ხდება შესწავლილი მასალის გამოკითხვა: უცხო ტექსტში ზმნათა მოძებნა და ნაცნობი ელემენტების გამოყოფა.

ზემოთ დასახელებული პრობლემების გადაჭრის შედეგ სტუდენტი მზადაა, გაიგოს ახალი მასალა. კერძოდ, ახლანდელი დრო და მისი ფორმები. ვაძლევთ დროის კატეგორიის განმარტებას მარტივად: **დრო არის ზმნის კატეგორია, რომელიც გულისხმობს მოქმედებისა და თქმის მომენტების შეფარდებას. ახლანდელია დრო**, როდესაც თქმის მომენტი და მოქმედების მომენტი ერთმანეთს ემთხვევა, ანუ მოქმედება ხდება თქმის მომენტში. გამოიყოფა სამი პირის მოქმედება **I, II და III პირისა**; ეს პირი შეიძლება იყოს წარმოდგენილი როგორც მხოლოდით, ისე მრავლობით რიცხვში.

მე - ჩვენ,

შენ - თქვენ,

ის - ისინი;

ზმნაში გამოიხატება მოქმედი პირი - **სუბიექტური პირი** და სამოქმედო, **ობიექტური პირი**, რომელზეც მოქმედებს სუბიექტური პირი. სუბიექტური პირი აღინიშნება ლათინური ასო S-ით. ობიექტური პირი კი - ლათინური O -გრაფივით.

I სუბიექტური პირი გამოიხატება ასე - S_I

II სუბიექტური პირი გამოიხატება - S_{II}

III სუბიექტური პირი გამოიხატება - S_{III}, (როგორც მხოლოდით, ისე მრავლობით რიცხვში)

I ობიექტური პირი გამოიხატება - O_I

II ობიექტური პირი გამოიხატება - O_{II}

III ობიექტური პირი გამოიხატება - O_{III}

ახლანდელი დროის კითხვებია: რას ვშვრები? რას ვშვრებით? რას ვაკეთებ? რას ვაკეთებთ? - პირველ პირში; II პირში: რას შვრები? რას შვრებით? რას აკეთებ?, რას აკეთებთ?; III პირის კითხვებია: რას შვრება? რას შვრებიან? რას აკეთებს? რას აკეთებენ? წარმოვადგენთ სქემას:

I	მე	რას ვშვრები?	რას ვაკეთებ?	ჩვენ	რას ვშვრებით?	რას ვაკეთებთ?
II	შენ	რას შვრები?	რას აკეთებ?	თქვენ	რას შვრებით?	რას აკეთებთ?
III	ის	რას შვრება?	რას აკეთებს?	ისინი	რას შვრებიან,	რას აკეთებენ?

ახლანდელ დროში ქართულ სტანდარტულ ზმნათა უმრავლესობა თემის ნიშანზე მთავრდება. ვ-სწავლ-**ობ** მე, სწავლ-**ობ** შენ, სწავლ-**ობ**-ს ის, ვ-სწავლ-**ობ**-თ ჩვენ, სწავლ-**ობ**-თ თქვენ. სწავლ-**ობ**-ენ ისინი;

მხ. რიცხვი

მრ. რიცხვი

I - თლ - მე

- თლ - ჩვენ

II თლ - შენ

თლ - თქვენ

III თლ - -ის

თლ - ისინი

} ითემის ნიშანი

I	ვ - ბწკ - ენ მე	ვ - ბწკ - ენ	თ - ჩვეენ	} ენთემის ნიშანი
II	ბწკ - ენ შენ	ბწკ - ენ	თ - თქვენ	
III	ბწკ - ენ ს -ის	ბწკ - ენ - ენ	ისინი	

I	ვ - აშენ - ებ მე	ვ - აშენ - ებ	თ ჩვენ	} ებთემის ნიშანი
II	აშენ - ებ შენ	აშენ - ებ	თ თქვენ	
III	აშენ - ებ ს -ის	აშენ - ებ ენ	ისინი	

I	ვ - კერ - ავ მე	ვ - კერ - ავ	თ ჩვენ	} ავთემის ნიშანი
II	კერ - ავ შენ	კერ - ავ	თ თქვენ	
III	კერ - ავ ს -ის	კერ - ავ ენ	ისინი	

I	ვ - ყ - ლვ მე	ვ - ყ - ლვ	თ ჩვენ	} ლვთემის ნიშანი
II	ყ - ლვ შენ	ყ - ლვ	თ თქვენ	
III	ყ - ლვ ს -ის	ყ - ლვ ენ	ისინი	

I ვ - ა - შრ - (ობ) მე	ვ - ა - შრ - (ობ) თ ჩვენ	} ობ-თემის ნიშანი
II ა - შრ - (ობ) შენ	ა - შრ - (ობ) თ თქვენ	
III ა - შრ - (ობ) [ს] -ის	ა - შრ - (ობ) [ენ] ისინი	

I ვ - ც - (ემ) მე	ვ - ც (ემ) ჩვენ	} ემ-თემის ნიშანი
II ს - ც - (ემ) შენ	ს - ც (ემ) [თ] თქვენ	
III ც - (ემ) - [ს] -ის	ც - (ემ) [ენ] ისინი	

I ვ - ა - მტვრ - (ჰვ) მე	ვ - ა - მტვრ - (ჰვ) თ ჩვენ	} ჰვ-თემის ნიშანი
II ა - მტვრ (ჰვ) შენ	ა - მტვრ (ჰვ) თ თქვენ	
III ა - მტვრ (ჰვ) [ს] -ის	ა - მტვრ (ჰვ) [ენ] ისინი	

ზემოთ ჩამოთვლილი ზმნები გარდამავალი ზმნებია და წარმოდგენილია ახლანდელ დროში (მას აწმყოსაც ვუწოდებთ), ანუ ვასწავლით მას, როგორც ახლანდელ დროს - (აწმყოს), რომელიც შემდგომში სერიებსა და მწკრივების შესწავლისას მარტივად გადაწყვეტს მწკრივის გაგების პრობლემას. როგორც დავინახეთ, ახლანდელი დროის ფორმა მთავრდება თემის ნიშნით I და II პირის მხოლოდითი რიცხვის ფორმებში; III პირში თემის ნიშანს დაერთვის III სუბიექტური პირის ნიშანი; მრავლობითში I, II და III პირში თემის ნიშანს ერთვის მრავლობითობის სუფიქსები. თემის ნიშნების წრეში და პირის ნიშნების კვადრატებში ჩასმა თვალსაჩინოს გახდის მათ ადგილს ზმნაში და გაუადვილებს მოსწავლეს დამახსოვრებას.

მოსწავლე ადვილად დაიმახსოვრებს ახლანდელ (აწმყოს) ფორმებს თუ შევთავაზებთ ასეთ სქემას:

მხ. რიცხვი

I ვ ----- ებ, ობ, ემ, ამ, ავ, ი, ოფ, ენ, ევ (თემის ნიშნები)

II ჰ, ს, Ø ----- ებ, ობ, ემ, ამ, ავ, ი, ოფ, ენ, ევ (თემის ნიშნები)

III ----- ებ, ობ, ემ, ამ, ოფ, ევ. (თემის ნიშნები) - ს

მრ. რიცხვი

I ვ ----- თემის ნიშნები - თ

II ჰ, ს, Ø ----- თემის ნიშნები - თ

III ----- თემის ნიშნები - ენ, ან

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია წარმოვადგინოთ სხვადასხვა თემისნიშნისანი ზმნები და მივცეთ საზეპიროდ ლექსიკური მარაგის გასამდიდრებლად. ვერტიკალურად ჩამოწერილი მაგალითები საშუალებას მისცემსმოსწავლეს, თარგმნოს თითოეული ზმნა საკუთარ ენაზე.

1) ენ - თემის ნიშნისანი ზმნები:	2) ი- თემის ნიშნისანი ზმნები-
ბწკენს -	დან აღსანიშნავია
ბჯენ-ს -	ვ-გვ-ი
ადგენ-ს -	ვ-ჰ-გვ-რ-ი
ადენ-ს -	ვ-ა-გლ-ი
აელენ-ს -	ვ-ზრდ-ი
ითმენ-ს -	ვ-თელ-ი
კბენ-ს -	ვ-თხერ-ი
ილხენ-ს -	ვ-სერ-ი
ურქენ-ს -	ვ-სჯ-ი
არჩენ-ს -	ვ-ღერ-ი
სტკენ-ს -	ვ-ღლ-ი
იტკენ-ს -	ვ-ყრ-ი
ფრენ-ს -	ვ-შლ-ი
ფენ-ს -	ვ-ი-ცდ-ი
	ვ-ცვლ-ი
	ვ-ცლ-ი
	ვ-ცდ-ი

2) ავ - თემის ნიშნიანი ზმნები

ვ-პბამ-ავ	ვ-ლოც-ავ
ვ-ბერ-ავ	ვ-მალ-ავ
ვ-ბერტყ-ავ	ვ-მარხ-ავ
ვ-ბოჭ-ავ	ვ-მოს-ავ
ვ-დაგ-ავ	ვ-ნაბ-ავ
ვ-ზიდ-ავ	ვ-ნახ-ავ
ვ-ზღ-ავ	ვ-პარ-ავ
ვ-თრგუნ-ავ	ვ-პარს-ავ
ვ-თუთქ-ავ	ვ-რგ-ავ
ვ-კაცრ-ავ	ვ-პრანჭ-ავ
ვ-კითხ-ავ	ვ-რეცხ-ავ
ვ-კიცხ-ავ	ვ-რთ-ავ
ვ-კლ-ავ	ვ-რისხ-ავ
ვ-კრა-ავ	ვ-რწყ-ავ
ვ-კრძალ-ავ	ვ-როშ-ავ
ვ-კუმ-ავ	ვ-ტანჯ-ავ
ვ-კუმშ-ავ	ვ-ტუქს-ავ
ვ-კუწ-ავ	ვ-ქელ-ავ
ვ-ლანძღ-ავ	ვ-ღუ-ავ
ვ-კუწ-ავ	ვ-ყნო-ავ
ვ-ლანძ -ავ	ვ-ქექ-ავ
ვ-ლახ-ავ	ვ-ხურ-ავ
ვ-ლოკ-ავ	
ვ-კლა-ვ	ვ-წნ-ავ
ვ-ჩეჩქე-ავ	ვ-ხარშ-ავ
ვ-ძრ-ავ	ვ-ხუჭ-ავ
ვ-ძარცვ-ავ	ვ-ხედ-ავ
ვ-ძრახ-ავ	ვ-ხნ-ავ
ვ-წვ-ავ	ვ-ხრ-ავ
ვ-წირ-ავ	ვ-ხუთ-ავ
ვ-წურ-ავ	

4) ოვ - თემის ნიშნიანი ზმნები:

- ვ - ყოვ - გაყოფა (პურის)
- ვ - ყოვ - შეყოფა (ხელის)

5) -ევ - თემის ნიშნიანი ზმნები:

ვ-აკმ-ევ
 ვ-აქ-ევ
 ვ-აბნ-ევ
 ვ-არბ-ევ
 ვ-ასმ-ევ
 ვ-დ-ევ
 ვ-ათრ-ევ
 ვ-ლ-ევ
 ვ-ამთხვ-ევ
 ვ-ამტვრ-ევ
 ვ-ამხრ-ევ
 ვ-ამღვრ-ევ
 ვ-ამშ-ევ
 ვ-ამჩნ-ევ

ვ-ანთხ-ევ
 ვ-ანჯღრ-ევ
 ვ-რ-ევ
 ვ-არკვ-ევ
 ვ-არდ-ევ
 ვ-არჩ-ევ
 ვ-არწჳ-ევ
 ვ-ტ-ევ
 ვ-აქნ-ევ
 ვ-აფრქვ-ევ
 ვ-აქც-ევ
 ვ-აღწ-ევ
 ვ-ხ-ევ და სხვა.

მოცემული ზმნები ლექსიკაში აქტიურად გამოიყენება, რის გამოც შევარჩიეთ ისინი.

დასახელებული ზმნები ა. შანიძის მიხედვით მოქმედებითი გვარის ზმნებია. აწმყოში ასეთივე სურათს გვიჩვენებს სპ. მოქმედებითი ანუ მედიოაქტიური გვარის ზმნები, ანუ, ავტოტივები, რომლებსაც პროფ. დამანა მელიქიშვილი ზუსტად ამის გამო I დიათეზაში აერთიანებს. რა თქმა უნდა, სტუდენტებს ამ ეტაპზე გვარისა და დიათეზის შესახებ არ ვესაუბრებით. ვაუღლებთ რამდენიმე საშუალო-მოქმედებითი გვარის ზმნას და გამოვიტანთ დასკვნებს. ამ ტიპის ზმნებს აწმყოში ფუძის შემდეგ დაერთვის თემის ნიშნები: **-ი, -აფ, -ებ, -ობ, -ან.** მაგალითად: ვტირი, ვკივი, ვკნესი, ვყვირი, ვბრუნაფ, ვბრწყინაფ, ვგმინაფ, ვგორაფ, ვზრუნაფ, ვოხრაფ, ვფეთქაფ, ვფოფხაფ, ვბაბანებ, ვტანტალებ, ვქაქანებ, ვლიღინებ; ვამაყოზ, ვვარჯიშობ, ვგორაობ, ვზოზინობ, ვთევზაობ, ვკოჭლობ, ვმეფობ, ვპოეტობ, ვპატრონობ, და სხვა.

I - ტირ -

- ტირ -

II ტირ -

ტირ

III ტირ - -

ტირ -

- I $\boxed{\text{ვ}}$ - გორ - $\textcircled{\text{ავ}}$ $\boxed{\text{ვ}}$ - გორ - $\textcircled{\text{ავ}}$ თ
- II გორ - $\textcircled{\text{ავ}}$ გორ $\textcircled{\text{ავ}}$ თ
- III გორ - $\textcircled{\text{ავ}}$ - $\boxed{\text{ს}}$ გორ - $\textcircled{\text{ავ}}$ $\boxed{\text{ენ}}$

დასკვნა. მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, ზმნის სწავლება წარმართოს ორ ეტაპად:

სწავლებას ვიწყებთ ზმნის შემადგენელ ნაწილებად დაშლის მეთოდით. ეს არის სწავლების I ეტაპი, როდესაც საფუძველი ეყრება (ამ შემთხვევაში მაქსიმალური რაოდენობით ჩამოვთვლით, და ჩამოვწერთ ზმნებს) მოსწავლის ლექსიკურ მარაგს და გარკვეულ წარმოდგენას უქმნის მას ქართულ ზმნის ბუნების შესახებ; ეცნობა ზმნის კატეგორიებს, მათ აღმნიშვნელ აფიქსებს.

II ეტაპზე გადასასვლელად, გარკვეულწილად, წინასწარ ემზადებიან. II ეტაპზე სწავლისას მათ იციან, რომ ქართულ ზმნას გააჩნია გამონაკლისები, რომელიც უნდა დაიმახსოვრონ ეტაპობრივად. ქართული ენის გრამატიკის სწავლებას სჭირდება ხანგრძლივი დრო.

გრამატიკის სწავლებისას აუცილებელ პირობას წარმოადგენს მხატვრული ტექსტების გრამატიკული დამუშავება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

მ. თალაკვაძე, ქართული ენის გრამატიკის სწავლების მეთოდика, 1975.

დ. მელიქიშვილი, ქართული ზმნის უღლების სისტემა, 2001

ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძველები, 1973.

დ. მელიქიშვილი, ქართული ზმნის სისტემური მორფო-სინტაქსური ანალიზი, 2014.